

**Co-funded by
the European Union**

AKTIVUJÍCÍ SCÉNÁŘ HODINY
vypracovaný v rámci projektu
„INOVACE V ŠKOLNÍM VZDĚLÁVÁNÍ“

TÉMA:

Dezinformace v medicíně – fake newsy, které škodí zdraví
Analýza příkladů (očkování, pandemie, alternativní léčba).

1. Cíle hodiny

Žák:

- rozumí, co je to medicínská dezinformace a fake newsy spojené se zdravím,
- zná příklady falešných informací týkajících se očkování, pandemie, alternativní léčby,
- dokáže rozlišit mezi věrohodnou lékařskou radou a nebezpečným fake newsem,
- ví, jak ověřovat zdravotní informace v Polsku, Česku, na Slovensku a na úrovni EU,
- rozvíjí schopnost kritického myšlení a vědomého využívání internetového obsahu týkajícího se zdraví.

2. Cílová skupina

Žáci základních škol

3. Metody výuky

- Brainstorming
- Mini-přednáška s příklady
- Skupinová práce
- Moderovaná diskuse
- Analýza titulků a zdravotních rad
- Kvíz / ověřovací cvičení

4. Učební pomůcky / zdroje

- Projektor nebo multimediální tabule
- Vytisknuté příklady titulků a lékařských příspěvků (2 pravdivé, 2 falešné)
- Infografika: „Životní cyklus medicínského fake newsu“
- Flipchart a fixy
- Fact-checkingové platformy:

Projekt spolufinancovaný Evropskou unií

**Co-funded by
the European Union**

- Polsko: Demagog.org.pl, FakeHunter PAP
- Česko: Manipulátoři.cz, Demagog.cz
- Slovensko: Demagog.sk, Infosecurity.sk
- EU: EUvsDisinfo.eu, EDMO.eu
- WHO Mythbusters: odkaz

5. Průběh hodiny (45 min)

1. Úvod – je každá zdravotní rada na internetu pravdivá? (5–7 min)

Forma: brainstorming s prvkem krátké analýzy příkladů

Průběh:

1. Zahájení hodiny: učitel požádá žáky, aby si na chvíli vybavili zdravotní rady, které viděli na internetu – na TikToku, YouTube, Facebooku nebo ve zprávách od známých.
2. Otázky pro žáky:
 - Setkali jste se někdy se zprávami typu „zázračný lék na rakovinu“ nebo „škodlivé složky v očkovacích látkách“?
 - Jaké zdravotní rady jste si zapamatovali z internetu? (např. „domácí způsob na vyléčení chřipky za jeden den“, „voda s citronem chrání před všemi nemocemi“).
 - Vždy víte, kdo je autorem takových rad? Kontrolujete, zda uvádí vědecké zdroje nebo je lékařem?
 - Je každá zdravotní rada na síti pravdivá a bezpečná? Jak to lze ověřit?
3. Krátká analýza příkladů: učitel ukáže 2–3 fiktivní titulky (na slidu nebo výtiscích), např.:
 - „Mrkvová šťáva vyléčí rakovinu za 3 dny – lékaři to neřeknou!“
 - „WHO potvrzuje: pravidelné očkování chrání před těžkým průběhem infekčních nemocí“.Žáci odpovídají, který titulek zní věrohodněji a proč.

Odborné informace pro učitele:

- Medicínská dezinformace jsou falešné nebo zavádějící informace o zdraví, léčích, nemocech či očkování, které se šíří na internetu, v sociálních médiích a někdy i v tradičních médiích.
- Může být záměrná (někdo chce vydělat, prodat „zázračný doplněk“, podkopat důvěru v lékaře nebo očkování) nebo nevědomá (např. někdo sdílí neověřené rady).
- Následky zdravotní dezinformace mohou být velmi vážné:
 - Odmítnutí léčby nebo očkování, což může vést k nemocem, komplikacím, dokonce úmrtí.

Projekt spolufinancovaný Evropskou unií

Co-funded by the European Union

- Používání nebezpečných metod, např. pití toxických látek nebo „léků“ z internetu.
- Ztráta důvěry ve specialisty, lékaře a zdravotní instituce.
- Nejčastější motivy tvorby medicínských fake newsů:
 - Finanční zisk: prodej doplňků, knih, falešných terapií.
 - Ideologie: proti-očkovací hnutí, skupiny propagující pseudomedicínu.
 - Senzace a popularita: získání tisíců zhlédnutí a sledujících díky šokujícímu obsahu.

2. Definice a příklady (10 min)

Forma: mini-přednáška + ústní kvíz

Cíl: naučit žáky rozlišovat falešné medicínské informace od věrohodných, pochopit základní pojmy spojené s dezinformacemi v oblasti zdraví.

Definice:

- **Medicínská dezinformace** – falešné, zmanipulované nebo neúplné informace týkající se zdraví, léčby, léků, očkování či nemocí, které jsou šířeny záměrně nebo nevědomě ve veřejném prostoru (sociální sítě, internetové portály, fóra). Jejich cílem může být uvést příjemce v omyl, zastrašit je, podkopat důvěru v lékaře či zdravotní instituce, nebo povzbudit k nebezpečným zdravotním praktikám.
Příklad: článek naznačující, že „užívání vysokých dávek vitamínu C léčí každou nemoc“, bez vědeckých důkazů.
- **Medicínský fake news** – zcela vymyšlená nebo úmyslně překroucená zpráva vypadající jako pravdivý článek nebo příspěvek na síti, často hromadně sdílená. Obvykle se týká témat vyvolávajících silné emoce: očkování, pandemie, „zázračných léků“, údajných spiknutí farmaceutických koncernů.
Příklad: příspěvek na Facebooku tvrdící, že „vakcíny způsobují magnetismus těla“, sdílený tisíckrát navzdory absenci vědeckých důkazů.
- **Zdravotní clickbait** – titulek nebo miniatura (např. na YouTube, v článcích), která je přehnaná, senzační nebo tajemná, má pouze nalákat ke kliknutí, často nesouhlasí s obsahem článku nebo je zavádějící. Často opakuje schéma „Lékaři nechtějí, abyste to věděli!“ nebo „Jedna lžička tohoto nápoje vyléčí každou nemoc“.
Příklad: „Přírodní šťáva z červené řepy odstraní všechny toxiny za 3 dny – oficiální medicína to tají!“
- **Medicínský fact-checking** – proces pečlivého ověřování zdravotních informací na základě vědeckých studií, lékařských publikací, doporučení organizací jako WHO, ECDC nebo ministerstev zdravotnictví. Ověření může ukázat, že daná zpráva je pravdivá, falešná nebo částečně zmanipulovaná.
Příklad: ověření, zda má daný lék potvrzenou účinnost v databázích klinických studií (např. PubMed, stránky WHO).

**Co-funded by
the European Union**

Příklady k analýze (ústní kvíz):

1. „Očkovací látky způsobují magnetismus těla – důkaz na videu!“
– Medicínský fake news, opakovaně vyvrácen vědeckými studiemi, bez důkazů.
2. „COVID-19 neexistuje – je to spiknutí farmaceutických firem a vlád“
– Konspirační teorie, žádné vědecké potvrzení, v rozporu s důkazy medicíny.
3. „WHO doporučuje očkování jako účinnou ochranu před těžkým průběhem nemoci“
– Věrohodná informace, potvrzená mezinárodními institucemi veřejného zdraví.
4. „Voda s citronem vypláchne všechny viry z těla za 24 hodin“
– Medicínská dezinformace, bez vědeckých důkazů, falešný slib.
5. „Lékaři bijí na poplach: nový kmen chřipky v Evropě – doporučeno očkování“
– Pravdivá informace, ověřitelná v oficiálních zdravotních sděleních.

3. Cvičení – Rozpoznej škodlivý fake news (15 min)

Forma: práce ve skupinách 3–5 osob

Cíl: rozvíjet schopnosti analýzy zdravotních informací, rozpoznávání falešného obsahu, naučit se využívat důvěryhodné zdroje.

Instrukce pro učitele:

1. Příprava materiálů:

- Každá skupina dostane sadu 4 vytištěných titulků nebo krátkých příspěvků týkajících se zdraví – 2 pravdivé, 2 falešné (fiktivní, ale realistické).
- Připojena je „Karta 10 varovných signálů medicínské dezinformace“, která pomáhá při analýze obsahu.

Úkol pro žáky:

1. Prostudujte všechny čtyři příklady titulků/příspěvků.
2. Vyberte falešné a škodlivé informace – označte ty, které mohou být fake news, a zdůvodněte svůj výběr.
3. Podtrhněte varovné signály:
 - chybějící zdroje nebo odkazy na „anonymní odborníky“,
 - sliby zázračných účinků („za týden vyléčí rakovinu“),
 - silný, emocionální jazyk („lékaři to tají“, „šokující objev“),
 - obsah odporující medicínským poznatkům, který lze ověřit v oficiálních sděleních.
4. Ověřte informace – pokud je to možné, použijte telefony nebo počítače a ověřte zprávy v fact-checkingových službách, např.:
 - Demagog.org.pl (PL)
 - Manipulátoři.cz (CZ)
 - Demagog.sk (SK)
 - EUvsDisinfo.eu (EU)
 - stránky WHO nebo ministerstev zdravotnictví.

Projekt spolufinancovaný Evropskou unií

**Co-funded by
the European Union**

Příkladové titulky do sady:

1. „Přírodní směs z červené řepy léčí rakovinu za týden – lékaři to tají!“
2. „Nová vakcína proti chřipce schválena WHO – bezplatné očkování od listopadu.“
3. „Pandemie je spiknutí farmaceutů – důkazy na videu!“
4. „Výzkumy potvrzují: zdravá strava snižuje riziko srdečních onemocnění.“

Tabulka k analýze:

Titulek / Příspěvek	Pravdivý nebo falešný?	Varovné signály	Jak lze ověřit?
Přírodní směs z červené řepy...			
Nová vakcína schválena WHO...			
Pandemie je spiknutí farmaceutů...			
Výzkumy potvrzují: zdravá strava...			

Otázky k diskusi s třídou:

- Co vám pomohlo odlišit falešný obsah od pravdivého?
- Jaké varovné signály jste zaznamenali?
- Je snadné najít věrohodné potvrzení zdravotních informací na internetu?

Projekt spolufinancovaný Evropskou unií

**Co-funded by
the European Union**

- Jaké následky může mít uvěření takovým fake news pro zdraví lidí?

4. Diskuse: Proč věříme fake newsům o zdraví? (8 min)

Forma: řízený rozhovor

Cíl: uvědomit si, proč jsou falešné medicínské obsahy tak účinné a jak ovlivňují naše rozhodnutí o zdraví.

Otázky pro žáky:

1. Proč lidé dávají přednost „jednoduchým řešením“ a „zázračným lékům“?
 - Je snadnější věřit jednoduchým slibům než složitým doporučením lékařů?
 - Mohou se reklamy na „přírodní terapie“ jevit přívětivější a bezpečnější?
2. Jaké emoce (strach, naděje, pocit nespravedlnosti) využívají tvůrci takového obsahu?
 - Jak fungují titulky typu „Lékaři před tebou skrývají pravdu“?
 - Zvyšuje strach z nemoci nebo z léčby (např. očkování) ochotu uvěřit falešným informacím?
3. Mohou fake newsy o zdraví škodit celé společnosti (např. při pandemii)?
 - Mohou lidé kvůli víře v takové zprávy odmítat léčbu, nerespektovat doporučení lékařů, ohrožovat ostatní?
 - Jaké mohou být následky masového šíření falešných medicínských informací?
4. Jak lze ověřit důvěryhodnost zdravotní rady?
 - Které zdroje jsou nejspolehlivější (např. WHO, ministerstvo zdravotnictví, ověřené lékařské portály)?
 - Vyplatí se věřit anonymním příspěvkům na sociálních sítích?

Odborné informace (pro učitele – lze předat v závěru):

Medicínské fake newsy fungují tak účinně, protože:

- **Využívají lidský strach** – nemoc je téma vyvolávající silné emoce, proto lidé rádi čtou zprávy slibující ochranu nebo vyléčení.
- **Nabízejí snadná řešení** – rychlý efekt, přírodní metody, žádná návštěva lékaře, žádné léky.
- **Potvrzují předchozí přesvědčení (efekt potvrzení)** – lidé nedůvěřující konvenční medicíně snáze uvěří „alternativním terapiím“.
- **Vypadají profesionálně** – pseudo-odborné názory, falešné grafy, fotografie lékařů, loga známých institucí, ale chybí skutečné vědecké důkazy.
- **Šíří se rychleji než opravy** – emoce přitahují pozornost a lidé často sdílejí obsah bez ověření jeho pravdivosti.

5. Shrnutí a reflexe (7 min)

Forma: individuální práce + společné vytvoření pravidel

Projekt spolufinancovaný Evropskou unií

**Co-funded by
the European Union**

Průběh:

1. Individuální práce – osobní reflexe (3–4 min):

Učitel rozdává žákům papírky nebo je požádá, aby si do sešitů zapsali krátkou reflexi. Žáci dokončí věty:

- „Pochopil/a jsem, že fake newsy o zdraví mohou...“
- „Nejvíce podezřelé na takových zprávách je...“
- „Než kliknu nebo něco pošlu dál, ověřím...“
- *(volitelně)* „Od dneška si budu více všímat...“
- *(volitelně)* „Už vím, kde hledat důvěryhodné zdravotní informace...“

2. Práce celé třídy – vytvoření pravidel bezpečnosti (3–4 min):

Učitel požádá žáky, aby navrhli jedno pravidlo, které pomůže vyhnout se škodlivým fake newsům o zdraví. Všechny návrhy zapíše na tabuli nebo flipchart. Poté třída společně vybere 5–7 klíčových pravidel a vytvoří plakát „**Bezpečné využívání zdravotních informací**“.

Navrhovaná pravidla (lze rozšířit):

1. Ověřuji zdroj – vybírám stránky WHO, ministerstva zdravotnictví, oficiálních nemocnic a klinik.
2. Nevěřím na zázračné léky, terapie „na všechno“ nebo tajné recepty, které lékaři údajně skrývají.
3. Vždy hledám potvrzení informace alespoň ve dvou nezávislých zdrojích.
4. Každé zdravotní rozhodnutí konzultuji s lékařem nebo specialistou, ne s anonymními příspěvky.
5. Nesdílím obsah, jehož pravdivost si nemohu ověřit.
6. Všímám si emocionálních titulků, které mají vyvolat strach nebo naději bez důkazů.
7. Pokud mám pochybnosti, využívám fact-checkingové stránky a lékařské instituce.

Závěry učitele – shrnutí hodiny:

- Medicínské fake newsy nejen matou, ale mohou ohrozit zdraví a život, pokud se na jejich základě někdo rozhodne.
- Důvěryhodná zdravotní informace má vždy vědecký zdroj (výzkum, doporučení WHO, odborníky medicíny).
- Každý z nás nese odpovědnost za to, co sdílí – nesmí se šířit neověřené rady, protože mohou ublížit ostatním.

Projekt spolufinancovaný Evropskou unií

**Co-funded by
the European Union**

- Nejlepší obranou proti zdravotní dezinformaci je **kritické myšlení, opatrnost a důvěra v ověřené zdroje.**

6. Slovník pojmů – Medicínská dezinformace

Pojem	Definice
Medicínský fake news	Falešná informace o zdraví, léčbě nebo očkování, která vypadá jako pravdivá zpráva.
Medicínská dezinformace	Záměrné uvádění v omyl v tématech zdraví za účelem zisku, manipulace nebo vyvolání emocí.
Zdravotní clickbait	Senzacektivý titulek slibující zázračné účinky, jehož cílem je přimět ke kliknutí.
Fact-checking	Proces ověřování pravdivosti informací prostřednictvím důvěryhodných zdrojů (např. WHO).
Efekt potvrzení	Sklon věřit informacím, které odpovídají našim předchozím přesvědčením.
Informační bublina	Přijímání na síti převážně obsahu, který souhlasí s našimi názory, což ztěžuje poznání faktů.

7. Metodický průvodce pro učitele – „Dezinformace v medicíně – fake newsy, které škodí zdraví“

Cíle průvodce

- Podpořit učitele při realizaci hodiny bezpečným, odborným a angažovaným způsobem.
- Poskytnout praktické tipy pro práci se žáky základních škol s ohledem na jejich zkušenosti se sociálními médii.
- Umožnit učiteli přizpůsobit scénář různým úrovním skupiny.

1. Výběr příkladů a obsahu

- Používej fiktivní zprávy nebo mezinárodní příklady (např. fake news o „zázračných léčích“ ze zahraničí), aby se předešlo lokálním kontroverzím spojeným s konkrétními událostmi nebo osobami.

Projekt spolufinancovaný Evropskou unií

**Co-funded by
the European Union**

- Lze využít i autentické fake news, které již byly veřejně vyvráceny zdravotnickými institucemi, WHO nebo fact-checkingovými portály (např. Demagog.org.pl, EUvsDisinfo), s jasným zdůrazněním, že jsou nepravdivé.
- Nepoužívej šokující fotografie nebo zdravotní obsah, který by mohl vyvolat nepohodlí – vybírej vizuálně neutrální materiály.

2. Přizpůsobení jazyka a obsahu skupině

- Žáci používají TikTok, YouTube a Instagram – odkazuj na formáty, které znají (krátká videa, memy, hashtagy).
- Místo odborných medicínských termínů používej jednoduchá přirovnání (např. „fake news funguje jako školní fáma – rychle se šíří, ale nemusí být pravdivá“).
- Zaváděj pojmy krok za krokem: „medicínský fake news“, „zdravotní clickbait“, „fact-checking“ – nejlépe s krátkým příkladem a otázkou pro žáky.

3. Vedení cvičení a diskuse

- Povzbuzuj k argumentaci: ptej se žáků „proč si to myslíš?“, „co tě přesvědčilo, že tato zpráva je pravdivá?“.
- Ukaž, jak hledat důkazy v důvěryhodných zdrojích (WHO, ministerstva zdravotnictví, fact-checkingové portály).
- Pokud žáci uvedou příklady fake news, které sami viděli, analyzujte mechanismy manipulace, nikoliv konkrétní osoby nebo skupiny, které jim uvěřily.

4. Vytvoření bezpečné atmosféry

- Zdůrazni, že na medicínské fake news se může nachytat každý – i dospělí a odborníci. Nejde o nedostatek inteligence, ale o manipulaci emocemi a strachem.
- Nedovol vysmívání se cizím zkušenostem – udržuj zásadu, že cílem hodiny je učit se rozpoznávat falešné informace, nikoli hodnotit ostatní.
- Povzbuzuj k otázkám – nejsou „hloupé otázky“, zvláště v tématu zdraví.

5. Učební materiály

- Sady titulků: 2–3 pravdivé a 2–3 falešné, přizpůsobené věku žáků.

Projekt spolufinancovaný Evropskou unií

**Co-funded by
the European Union**

- Online kvíz: např. Kahoot – rychlé ověření znalostí a upevnění zásad bezpečného využívání zdravotních informací.
- Seznam fact-checkingových stránek (PL, CZ, SK, EU) – pro ukázkou žákům, aby věděli, kde hledat spolehlivá data.

6. Možné rozšíření hodiny

- **Třídní projekt:** „Mapa fake newsů o zdraví“ – žáci ve dvojicích nebo malých skupinách vyhledají na síti příklady fake newsů (pouze z důvěryhodných fact-checkingových zdrojů!), jednoduše je popíší a označí, jaké riziko mohou způsobit.
- **Plakát:** „5 zásad bezpečného využívání medicínských informací“ – společné vytvoření vzdělávacího materiálu, který lze vyvěsit ve třídě nebo na školní chodbě.
- **Mini-drama:** zahrání scénky, ve které jedna osoba obdrží fake news o zázračném léku a druhá ukáže, jak ověřit jeho pravdivost.

8. Vědecké a vzdělávací zdroje (PL, CZ, SK, EU)

- EDMO – <https://edmo.eu>
- EUvsDisinfo – <https://euvsdisinfo.eu>
- WHO Mythbusters – <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/advice-for-public/myth-busters>
- Demagog.org.pl – <https://demagog.org.pl>
- FakeHunter PAP – <https://fakehunter.pap.pl>
- Manipulátoři.cz – <https://manipulatori.cz>
- Demagog.sk – <https://demagog.sk>
- Infosecurity.sk – <https://infosecurity.sk>

